

Hur kan konst bli en angelägenhet för fler?

Ett svar på frågan är definitivt mer konstpedagogik! Konstpedagogik innefattar alla de aktiviteter som banar väg för, ställer frågor kring och ökar förståelsen för hur man kan förhålla sig till konst. Konst söker sig alltid nya uttryck men det som varit slående de senaste åren är att konst återfinns på så oförutsedda platser - framförallt i det offentliga rummet.

Det är med andra ord inte bara besökare till konstmuseer, konsthallar och gallerier som medvetet valt att se konst som möter den. Konsten dyker upp längs tunnelbanan och motorvägen, i snabbköpet eller ute i naturen vilket medför reaktioner hos människor.

Konstpedagogik är en del av konsten och konstvärlden men har också ett eget fält. Konstpedagogik är ett samlingsnamn på ett teoretiskt fält och en mängd olika metoder. Konstpedagogiken har i såväl teori som praktik genomgått en omfattande utveckling under 2000-talet. Konstpedagoger har mer och mer frångått att förmedla fix och färdig kunskap om konst till att skapa goda förutsättningar för ett möte med konst.

En viktig del i konstpedagogikens utveckling är att konstpedagoger lyckats synliggöra sitt specifika yrkeskunnande. Det har lett till att konstpedagoger skaffat sig ett yrkesmässigt utrymme att ta initiativ och vara pro-aktiva i relation till konsten, konstnärer och curators. Det har också skapats ett politiskt tryck på museer och konsthallar att arbeta med nya publikgrupper som kan ha gynnat konstpedagoger i sitt interna arbete på museer och konsthallar.

Varför är det då viktigt med konstpedagogik och vad fyller den för funktion som inte konsten klarar av att fylla själv? Konstpedagogiska metoder utvecklas ständigt efter de behov som uppkommer genom människors möte med konst. Idag strävar ofta både konstnärer och konstpedagoger efter att människor ska kunna närma sig konst och ha en åsikt om konst på sina egna villkor. Tolkningen och upplevelsen av ett konstverk ska vara subjektiv. Men var kommer då konstpedagogiken in om konstupplevelsen ändå ska vara subjektiv? Det är ju fortfarande så att alla människor inte tar aktiv del av konst och kultur. Bourdieus tal om vikten av kulturellt kapital är fortfarande aktuellt. Otaliga är de forskningsrapporter som visar på att det i hög grad är kopplat till utbildning, arbete och ekonomi huruvida man deltar eller ej i konst- och kulturlivet. Måste då alla vara intresserade av konst? Nej - men alla ska ha fått en rimlig chans att utveckla sitt intresse för att kunna göra ett aktivt val.

Ett annat tungt argument är att den största delen av kulturen finansieras av skattemedel och därför bör den vara tillgänglig för så många som möjligt.

Egentligen handlar det om vilka som ska få vara med och tycka och tänka om konst. Varför ska konstpedagoger - särskilt de som jobbar på offentligt finansierade institutioner - fortfarande behöva ursäkta ett inkluderande förhållningssätt i sitt arbete? Nyligen läste jag en intervju med en känd och internationellt uppburen svensk konstnär som tyckte att det daltades för mycket med publiken vilket enligt denna ledde till att utställningar överpedagogiseras. Det är inte helt ovanligt att möta yrkesverksamma i konstvärlden som tycker att pedagogiska inslag förstör förutsättningarna för ett så kallat rent möte med konsten. Men vad betyder egentligen att överpedagogisera? Och vem är det som är rädd för det?

Den vita kuben som ramverk för mötet med ett konstverk är knappast fritt från tolkningar och idéer om hur konst ska upplevas. Den är bärare av en stark modernistisk tradition där det autonoma konstverket skapat av ett konstnärligt geni ska kunna tala för sig själv och därigenom förmedla den konstnärliga intentionen. Dagens konstpedagogiska metoder strävar istället mot att göra betraktaren till medskapare av det konstnärliga innehållet och tolkningen av detta. Det betyder att mötet med konst kommer i centrum och inte konstverket eller konstnären i sig. All kunskap och erfarenheter som besökare har med sig i mötet med konst kan då lyftas fram och uppvärderas.

Tack och lov är det många framförallt yngre konstnärer som intresserat sig för konstens och konstverkets sociala dimensioner och vad som händer i mötet med betraktaren. Att det skapas öppna konstverk som inbjuder till egen aktivitet och tolkningar har också gett konstpedagogiken en skjuts framåt.

Konstpedagogik ligger i skärningspunkten mellan konst, pedagogik, hantverk, psykologi, museologi samt bildpedagogik och måste därför hela tiden relatera till dessa kunskapsområden för att vara relevant. Idag är konstpedagogikens största utmaning att inte slå knut på sig själv, att hitta en balans mellan teori och praktik. Verksamhet gynnas varken av att hamna i teoretiska återvändsgränder helt fjärrade från den praktiska verkligheten eller tvärtom att inte kunna ta ett steg tillbaka och analysera det praktiska arbetet. Att träffa andra konstpedagoger i ett nätverk är ett bra sätt att dela med sig av erfarenheter som kan stärka och problematisera den egna yrkesrollen.

Så mitt tips till musei- och konsthallschefer är: vidga portarna till konsten - anställ fler konstpedagoger och ge dem budget och mandat att utöva sitt yrke! Då ska ni se att många oväntade saker händer.

Kajsa Ravin
Konstvetare & museolog
Karlstad 2005-11-08